

Asia: VN/9573/2021

Lausuntopyyntö ehdotuksesta eräiksi valtioneuvoston sekä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksiksi liittyen perusopetuksen jälkeisten koulutusten haku- ja valintaperusteisiin

Lausunnonantajan lausunto (yhteishakuasetus)

Alla olevaan tekstikenttään voitte kirjoittaa lausuntonne koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi perusopetuksen jälkeisen koulutuksen valtakunnallisesta hakumenettelystä

Yleistä

Hakujen yhdistäminen on kannatettava ja toivottu tavoite. On selkeää, että oppivelvolliselle tarkoitettu koulutus on yhdessä valtakunnallisessa haussa.

Hakujen yhdistäminen vähentää sekä hakijan, että koulutuksen järjestäjän työtä. Hakijan näkökulmasta uudistus on toivottu. Opetushallitus esittää asetukseen muutamia täsmennyksiä.

Pykäläkohtaiset kommentit

2 § Yhteishaun soveltamisalan rajoitukset

Asetusluonnoksen 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan yhteishakua ei sovelleta otettaessa opiskelijoita urheilijoille suunnattuun ammatilliseen

peruskoulutukseen. Pykälä otettiin käyttöön ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä. Hakijoiden ja ohjaustahojen kannalta käytäntö ei ole ollut selkeä.

Ammatillisessa koulutuksessa ei käytännössä ole olemassa erikseen urheilijoille suunnattua ammatillista peruskoulutusta, vaan ammatillinen peruskoulutus

järjestetään tarvittaessa urheilijoille sopivaksi. Pykälän soveltaminen on tarkoittanut, että koulutuksen järjestäjät eivät ole saaneet hakulomakkeella enää

tietoa siitä, kuka hakija hakee koulutukseen ns. urheilijana. Jotta koulutuksen järjestäjille on saatu edes arvioitua tietoa urheilijana hakijoiden määrästä,

lomakkeella on kysytty hakijalta, onko hän kiinnostunut urheilijakoulutuksesta. Koko urheilijahakua ei ole järkevää järjestää yhteishaun ulkopuolella, sillä hakijan kannalta pitäisi olla riittävää, että hän voisi hakea yhdellä lomakkeella kaikkeen hänelle suunnattuun koulutukseen. Perusopetuksen päättävät ovat yhtä lailla urheilijoita, kuin muutkin hakijat. Opetushallitus esittää, että 2 §:n 1 momentin 3 kohta poistettaisiin.

Asetusluonnoksen 2 §:n 2 momentin mukaan yhteishaussa ei voi hakeutua ammatilliseen koulutukseen, jos on perusopetuksen jälkeen suorittanut

ammatillisen tutkinnon, lukion oppimäärän tai korkeakoulututkinnon. Säännös kuitenkin sallii tutkinnon suorittaneiden hakeutumisen yhteishaun kautta

muuhun kuin ammatilliseen koulutukseen (esim. lukiokoulutus, TUVA -koulutus, oppivelvollisille suunnattu vapaan sivistystyön koulutus). Jotta uusi yhteishaku kohdistuisi selkeämmin oppivelvollisiin, olisi perusteltua, että tutkinnon suorittaneet eivät voisi hakeutua yhteishaun kautta mihinkään koulutukseen (lukiokoulutus, TUVA -koulutus ja vapaan sivistystyön linjat mukaan lukien). Hakukäytäntöjen yhtenäistäminen koulutusmuotojen välillä olisi muutenkin kannatettavaa ja jatkuvat haut toimisivat väylänä osaamista ja tutkintoja jo hankkineille hakijoille.

8 § Hakemuksen ja liitteiden toimittaminen

Pykälän mukaan hakemuksen liitteet toimitetaan kuitenkin paperisena suoraan koulutuksen järjestäjälle, jos hakija hakeutuu ammatillisesta koulutuksesta

annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativana erityisenä tukena järjestettävään koulutukseen.

Hakijan hakeutuessa vaativan erityisen tuen perusteella järjestettävään ammatilliseen koulutukseen koulutuksen järjestäjät pyytävät hakijoilta lukuisia eri

liitteitä. Liitteet ovat tyypiltään b-lausuntoja, selvityksiä erityisen tuen tarpeesta jne. Hakijalta saatetaan pyytää jopa viisi eri liitettä per hakukohta, ja hakijan

hakeutuessa viiteen eri hakukohteeseen, hän voi joutua postittamaan useita liitteitä viiteen eri paikkaan. Paperisten liitteiden postittaminen ei ole hakijan tai

koulutuksen järjestäjän kannalta optimaalinen tai nykyaikainen vaihtoehto, joten tulevaisuuden tavoitetilana tulisi olla liitteiden sähköinen toimittaminen.

Opintopolun hakemuspalvelu mahdollistaa jo nyt sähköisten liitteiden toimittamisen, mutta terveydentilaa koskevien liitteiden käsittelyn ja säilyttämisen osalta tarvitaan vielä tietoturvakäytöstä ja menettelytapojen selvittämistä. Työmäärä on sen verran suuri, että muutoksia ei ole mahdollista toteuttaa 2022 yhteishakuun. Olisi hyvä, että asetukseen kirjattaisiin mahdollisuus liitteiden toimittamiseen myös sähköisesti, mihin jatkossa tulisi siirtyä.

11 § Hakijan valitseminen hakutoiveeseen varasijalta

Hakija voi jo nykyisellään tulla valituksi varasijalta ylempiin hakutoiveisiinsa. Tällä hetkellä hakijat eivät useinkaan muista perua jo aiemmin vastaanotettua

alemman hakutoiveen opiskelupaikkaa saadessaan ylemmältä hakutoiveelta opiskelupaikan varasijalta. Perumattomat opiskelupaikat aiheuttavat ongelmia

oppilaitoksissa. Oppilaitokset eivät saa omia varasijoja liikkumaan, jos heillä ei ole tietoa mahdollisista perutuista opiskelupaikoista. Joskus oppilaitoksille selviää todellinen opiskelijamäärä vasta opintojen alkamisen yhteydessä.

Asetusluonnoksen mukaan, jos hakija ottaa vastaan opiskelupaikan varasijalta, hän voi samalla ilmoittaa peruvansa aikaisemmin vastaanotetun opiskelupaikan. Muutos voi helpottaa nykyistä tilannetta siten, että mahdolliset perumiset tulevat aiemmin oppilaitosten tietoon. Olisi kuitenkin yksinkertaisempaa, että alempi vastaanotettu paikka peruuntuisi automaattisesti silloin, kun hakija ottaa paikan vastaan ylemmältä hakutoiveelta. Hakija on jo aiemmin asettanut hakutoiveensa mieluisuusjärjestykseen, joten menettely noudattaisi hakijan omaa hakutoivejärjestystä. Tämä tarkoittaisi, että hakijoille ei voisi jäädä kahta opiskelupaikkaa. Kahdessa opiskelupaikassa opiskeleminen ei ole oppivelvollisuuden toteutumisen kannalta tarkoituksenmukaista eikä usein käytännössä mahdollistakaan. Yhden valittavan opiskelupaikan menettely olisi ohjeistuksen, ohjaustahon ja hakijan kannalta selkeä menettely. Silti hakijan oma valinta säilyisi, sillä hänen ei olisi pakko ottaa ylemmän hakutoiveen varasijapaikkaa vastaan.

13 § Tieto opiskelupaikan vastaanottaneista hakijoista

Pykälän mukaan koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen ylläpitäjän tulee tallentaa hakurekisteriin tiedot yhteishaussa opiskelupaikan vastaanottaneista

hakijoista. Pykälään voisi lisätä määrään viipymättä vastaavasti kuin korkeakouluja koskevassa lainsäädännössä. Oppivelvollisuuden seurannan ja

hakijoiden kannalta on tärkeää, että vastaanottotiedot saadaan rekisteriin mahdollisimman pian.

Muuta

Nykykäytännön mukaan opiskelija saa useita valintakirjeitä. Opiskelija saa Opetushallitukselta sähköisen valintakirjeen ja oppilaitokselta päätöksen

opiskelijavalinnasta. Olisi selkeämpää, että oppilaitosten tulisi toimittaa päätös opiskelijavalinnasta vain pyydettyäessä. Käytäntö olisi vastaava kuin korkeakouluja koskevassa lainsäädännössä.

Lausunnonantajan lausunto (ammattillisen koulutuksen valintaperusteasetus)

Alla olevaan tekstikenttään voitte kirjoittaa lausuntonne koskien ehdotusta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (699/2017) muuttamisesta

Yleistä

Opetushallitus pitää ammatillisen koulutuksen valintaperusteiden yksinkertaistamista kannatettavana.

Pykäläkohtaiset kommentit

19 § Harkintaan perustuvan valinnan käyttöala

Asetusluonnoksen mukaan edellä 2 luvussa säädetystä poiketen opiskelijavalintaan sovelletaan, mitä tämän asetuksen 20 §:ssä säädetään, jos hakija on perusopetuslain 17 a §:ssä tarkoitetun erityistä tukea koskevan päätöksen nojalla opiskellut opetussuunnitelman perusteiden mukaan yksilöllistetyn oppimäärän mukaisia opintoja matematiikassa ja äidinkiessä, ja hänellä on perusopetuksen päättötodistuksessa tästä merkintä edellä mainituissa

oppiaineissa.

On perusteltua, että matematiikan ja äidinkielen yksilöllistettyä oppimäärää opiskelevien hakemukset käsitellään harkintaan perustuvassa valinnassa. Muutos

tarkoittaa, että perusopetuksen järjestäjien on huolehdittava, että yksilöllistämistiedot ovat KOSKI-palvelussa ajan tasalla. Tämä on edellytyksenä sille, että koulutuksen järjestäjät pystyvät käsittelemään hakemukset oikein harkinnanvaraisessa valinnassa.

20 § Koulutuksen järjestäjän harkintaan perustuvan valinnan perusteet

Asetusluonnoksen mukaan koulutuksen järjestäjä voi ottaa enintään 30 prosenttia kuhunkin hakukohteeseen otettavista opiskelijoista opiskelijan

saamasta valintapistemäärästä riippumatta opiskelijan henkilöön liittyvien syiden perusteella tai silloin, jos hakijana on tämän asetuksen 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu opiskelija. Edellä mainittuja opiskelijan henkilöön liittyviä syitä ovat oppimisvaikeudet, sosiaaliset syyt, koulutodistusten puuttuminen tai todistusten vertailuvaikeudet sekä tutkinnon suorittamiseen riittämätön tutkintokielen kielitaito.

Ulkomaisella todistuksella koulutukseen hakevien hakemukset käsitellään harkintaan perustuvassa valinnassa. Tämä tarkoittaa, että koulutuksen järjestäjä

arvioi hakijan toimittamien todistusten ja dokumenttien perusteella, valitaanko hakija vai jätetäänkö valitsematta. Hakijaa ei ole mahdollista jättää varasijalle, sillä ulkomaisella todistuksella hakevalla ei ole valintapisteitä. Olisi hyvä, että koulutuksen järjestäjä voisi jättää hakijan varasijalle siinä tilanteessa, että hakija ei välttämättä täytä ensimmäisenä valittavien kriteerejä, mutta on hakukelpoinen.

Harkinnanvaraisen valinnan soveltamisessa on tullut esille koulutuksen järjestäjäkohtaisia eroja, jotka vaikuttavat hakijoiden yhdenvertaiseen kohteluun.

Jotkut koulutuksen järjestäjät, joille tulee paljon hakemuksia harkinnanvaraisessa valinnassa, ovat päättäneet, että ne eivät valitse harkinnanvaraisesti ketään

koulutukseen. Asetuksen muotoilu ”koulutuksen järjestäjä voi ottaa...” voi synnyttää koulutuksen järjestäjälle mielikuvan, että tämänkaltaisen menettely on

mahdollista. Näin ollen on koulutuksia, joihin ulkomaisella todistuksella hakevat eivät voi tulla valituksi, vaikka lainsäädännön mukaan ulkomaisella todistuksella hakevat ovat hakukelpoisia. Tämä on merkittävä yhdenvertaisuuskysymys, joten voisi olla kannatettavaa erottaa asetuksessa ulkomaisella todistuksella hakevat muista harkinnanvaraisista hakijoista. Ulkomaisella todistuksella hakevilla ei ole mahdollisuutta tulla valituksi pistevalinnassa toisin kuin muilla harkinnanvaraisilla hakijoilla. Tämän vuoksi myös tietyn prosenttimäärän käyttö harkinnanvaraisten hakijoiden valinnassa ei ole yhdenvertaista, sillä jokainen hakemus pitäisi käsitellä yksilöllisesti.

20 a § Oppimisvalmiuksia mittaava koe

Asetusluonnoksen mukaan koulutuksen järjestäjä voi käyttää 20 §:n 1 momentissa tarkoitettun valinnan tukena oppimisvalmiuksia mittaavaa koetta

(oppimisvalmiuskoe).

Oppimisvalmiuskokeen käyttö opiskelijavalintojen tukena on kannatettavaa. Edellytyksenä voidaan kuitenkin pitää sitä, että oppimisvalmiuskokeen käyttö on

kaikille koulutuksen järjestäjille veloitettavaa. Nykyinen käytäntö, joka perustuu vapaaehtoisuuteen ei ole toimiva. Kokeisiin liittyvä työmäärä kasautuu

oppimisvalmiuskoetta käyttäville koulutuksen järjestäjille.

Toisena mahdollisuutena on, että oppimisvalmiuskoe integroidaan osaksi nykyistä opiskelijavalintajärjestelmää. Nykyinen käytäntö, jossa kokeen tunnuksia

ja tuloksia toimitetaan manuaalisesti, ei ole sujuva. Palvelun kehittäminen edellyttää muutoksia sekä opiskelijavalintajärjestelmään että oppimisvalmiuskokeen järjestäjän järjestelmään. Näihin liittyvä työmäärä on sen verran suuri, ettei muutoksia ole mahdollista toteuttaa vielä vuoden 2022

yhteishakuun.

Mikäli kokeen käyttö on vapaaehtoista, Opetushallitus ehdottaa, että pykälän jatkovalmistelussa arvioidaan kokeen vapaaehtoisuuden vaikutus koulutuksen

järjestäjien yhdenvertaisuuteen.

Lausunnonantajan lausunto (lukiokoulutuksen valintaperusteasetus)

Alla olevaan tekstikenttään voitte kirjoittaa lausuntonne koskien ehdotusta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa

Pykäläkohtaiset kommentit

3 § Valintakriteerit

Asetusluonnoksen mukaan, jos nuorille tarkoitettuun lukiokoulutukseen hakeutuvia on enemmän kuin täytettäviä opiskelupaikkoja, opiskelijat otetaan

lukioon perusopetuksen päättötodistuksen äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen, vieraitten kielten, uskonnon tai elämänskatsomustiedon,

historian, yhteiskuntaopin, matematiikan, fysiikan, kemian, biologian, terveystiedon ja maantiedon arvosanojen aritmeettisen keskiarvon osoittamassa

järjestyksessä. Korotetut arvosanat otetaan huomioon, jos siitä on erillinen koulun antama todistus. Keskiarvo lasketaan sadasosan tarkkuudella.

Asetuksessa ei erikseen todeta, otetaanko keskiarvolaskennassa huomioon lukuaineiden valinnaisaineet. Tulkintana on tähän asti ollut, että valinnaisaineiden arvosanoja ei oteta huomioon. Tämä olisi hyvä todeta myös asetuksessa. Toisaalta, jos lukuaineiden valinnaisaineiden arvosanat halutaan

ottaa mukaan keskiarvolaskentaan, myös tämä tulisi todeta asetuksessa vastaavasti kuin ammatillisesta koulutuksesta annetussa asetuksessa.

Tasapistetilanteessa lukuaineiden valinnaisaineiden arvosanat on nykykäytännön mukaan huomioitu keskiarvolaskennassa, vaikkei asetuksessa ole asiasta

säädetty. Myös tämä olisi syytä selkeyttää asetuksessa.

Opetushallitus ehdottaa, että asetusmuistiossa oleva virke ”Myös ympäristöoppi kuuluu nykyään perusopetuslain 11 §:ssä tarkoitettuihin kaikille yhteisiin aineisiin, mutta ehdotuksen mukaan sitä ei otettaisi valintaperusteissa huomioon, sillä ympäristöoppi ei ole yhteismitallisesti arvioitava aine eikä siitä näin ollen anneta perusopetuksen päättötodistukseen arvosanaa.” poistetaan tarpeettomana. Ympäristöoppia opetetaan vain perusopetuksen vuosiluokilla 1–6, mistä syystä siitä ei anneta arvosanaa päättötodistukseen. Ympäristöopille on olemassa samanlaiset arviointikriteerit kuin muillekin kaikille yhteisille oppiaineille.

Opetushallitus muistuttaa, että nykyistä voimassa olevaa asetusta sovelletaan IB-tutkinnon ohella myös European Baccalaureate ja Reifeprüfung -tutkintoihin. Ehdotuksessa asetuksen 9 §:ssä mainitaan enää vain IB-tutkinto. Mikäli em. tutkinnot poistetaan pykälästä, tulisi asetusmuistiosta käydä ilmi syy niiden poistamiseen.

5 § Koulutuksen järjestäjän harkintaan perustuva valinta

Hakijan näkökulmasta harkintaan perustuvan valinnan käsittelyssä ei pitäisi olla eroa sen suhteen, hakeeko hakija lukioon vai ammatilliseen koulutukseen. Näin ollen säännösten tulisi olla mahdollisimman yhtenäiset asetuksissa. Ulkomaisella todistuksella hakevia koskevat yllä olevat kommentit ammatillisen koulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteista koskevat myös lukiokoulutukseen ottamisen perusteita.

Opetushallitus